

РОЛЬ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Канд. соц. наук Бобро Н.В.
Харківський національний університет внутрішніх справ

У сучасних умовах, коли успіх розвитку економіки держави залежить від впровадження інновацій у різних галузях, стрімке зростання ролі людини у виробничих процесах виводить на перший план проблеми формування та ефективної реалізації людського (інтелектуального) потенціалу. Без ефективного використання людського (інтелектуального) потенціалу саме існування сучасного суспільства неможливе. Тому особливу цінність для держави становить кваліфікація кадрів, які повинні володіти знаннями в різних галузях науки, техніки тощо. Розвиток наукових досліджень та удосконалення нових технологій, а також швидкість впровадження отриманих результатів визначають потенціал держави. Адже стратегія економічного та соціального розвитку вимагає ефективного використання досягнень вітчизняної науки і техніки для вирішення соціальних, економічних, культурних та інших проблем суспільства. Стан та перспективи розвитку науки і технологій є важливим елементом державної політики соціально-економічного розвитку України.

Сьогодні можна з впевненістю стверджувати, що на державному рівні за роки незалежності України було втілено низку заходів, які суттєво вплинули на збереження вітчизняної системи освіти, стабілізацію її стану та подальшого розвитку. Аналізуючи законодавчу базу трансформації освіти після проголошення незалежності в Україні ми розділяємо точку зору українського політика Краснякова Є. В., який брав безпосередню участь у підготовці та прийнятті низки законів України, що регламентують відносини в галузі вітчизняної освіти. Останній встановив наступну періодизацію розвитку українського освітянського законодавства:

- Першим етапом еволюції освітянського законодавства стало обґрунтування нових підходів до цього процесу, прийняття 25 травня 1991 р.

Закону України «Про освіту», створення у 1992 році Академії педагогічних наук України, як вищої галузевої наукової установи.

- Другим етапом став I з'їзд педагогічних працівників держави. Цей з'їзд прийняв, а Кабінет міністрів затвердив окремо постановою Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») – перший стратегічний документ розвитку вітчизняної системи освіти.

- Третій етап – це теоретичні обґрунтування підготовки змін і доповнень до Закону України «Про освіту», проведення парламентських слухань з питань подальшого розвитку освіти, прийняття нової редакції закону 23 березня 1996 року, прийняття Конституції України 28 червня 1996 року.

- Четвертий етап пов'язаний з теоретичним обґрунтуванням ухвалення законів прямої дії, які б регулювали відносини у підсистемах освітньої галузі, а саме законів України «Про професійно-технічну освіту» (10.12.1998), «Про загальну середню освіту» 43 (13.05.1999), «Про позашкільну освіту» (22.06.2000), «Про дошкільну освіту» (11.07.2001), «Про вищу освіту» (17.01.2002).

- П'ятий етап – це втілення в життя окремих положень освітянських законів прямої дії через розробку нормативно – правової бази (стандартизація змісту освіти, ліцензування, атестація, гуманізація та демократизація освіти, методологічна переорієнтація процесу навчання на розвиток особистості, тощо).

- Шостий етап – це обґрунтування подальшого розвитку законодавства про освіту, а також прийняття на загальнодержавному рівні єдиного стратегічного документа, який визначив довготривалі пріоритети державної політики у сфері освіти. Необхідно звернути увагу, що в той час, завдання реформування освіти в Українській державі були такими:

1. Відродження і розбудова національної системи освіти як найважливішої ланки виховання свідомих громадян Української держави.

2. Виведення освіти в Україні на світовий рівень шляхом докорінного реформування її концептуальних, структурних, організаційних засад.

3. Подолання монопольного становища держави в освітній сфері через створення на рівноправній основі недержавних навчально-виховних закладів.

4. Формування багатоваріантної інвестиційної політики в галузі освіти.

Аналізуючи результати трансформації освітньої системи, Фінніков Т. виділяє такі основні зрушення, що відбулися протягом 90 - х років: запровадження ступеневої системи вищої освіти, а також чотирьох рівнів акредитації вищих навчальних закладів та дипломів їх випускників: рівень I – технікуми, а також подібні до них училища й школи, що готують молодших спеціалістів; рівень II – коледжі, які готують бакалаврів за чотирьохрічною програмою на базі повної загальної середньої освіти; рівні III і IV – університети, академії, інститути, які готують бакалаврів і спеціалістів (заклади рівня III), а також магістрів (заклади рівня IV).

Незріла деідеологізація вищої освіти набула характеру формального вилучення комуністичної ідеології з навчальних закладів, але залишила ряд складних і досі нерозв'язаних проблем: не вдалося сформувати нової методології викладання дисциплін соціально – гуманітарного циклу; значна частина викладачів дисциплін соціально – гуманітарного циклу залишились у полоні марксистських схем і уявлень суспільного розвитку; зосередження практично необмеженої влади в руках університетського менеджменту без розвинених демократичних традицій громадського контролю призвело до посилення бюрократизованості та корумпованості у вищих навчальних закладах.

Вироблення нового погляду на гуманізацію та гуманітаризацію вищої школи знайшло відображення в наступних рішеннях: відчутно збільшено та уніфіковано обов'язковий цикл дисциплін гуманітарного спрямування, який збагатився рядом актуальних навчальних курсів і сучасних світоглядних концепцій; урізноманітнилися методика вивчення соціально-гуманітарних дисциплін за рахунок відмови від вузького кола усталених догматичних прийомів (наприклад, обов'язкове і велике за обсягом конспектування першоджерел), натомість, укорінився полегшений белетристичний стиль викладання більшості цих дисциплін; вищі навчальні заклади отримали більше свободи у визначенні програм соціально-гуманітарних дисциплін, стали заохочуватись авторські методики їх викладання, з'явився достатній вибір альтернативних підручників із

цих дисциплін; було фактично демілітаризовано навчальний процес у цивільних вищих навчальних закладах (ліквідовано більшість військових кафедр, військова підготовка перестала бути обов'язковою, скасовано обов'язкове вивчення цивільної оборони); істотно зменшено підготовку фахівців у військових вищих навчальних закладах, скорочено їх мережу, розвинена практика підготовки військових фахівців у цивільних навчальних закладах.

Роботодавці, зацікавлені у підготовці високоякісного науково-кадрового резерву, на нашу думку, не повинні залишатися осторонь від проблем вищої освіти. Мотивація повинна бути спрямована на безпосередню участь у формуванні якісної робочої сили завдяки впливу на зміст навчального процесу вищої професійної освіти, забезпечення професійно-практичної підготовки студентів і як наслідок сприяння у працевлаштуванні випускників. Зараз особливу актуальність набуває проблема моніторингу щодо якості вищої освіти на національному рівні, як системи постійного спостереження та контролю за процесами, що відбуваються у вищій освіті на загальнодержавному, регіональному рівнях та в кожному вищому навчальному закладі. Стратегічна ціль моніторингу полягає в забезпеченні громадськості достовірною, об'єктивною та точною інформацією про якість освітньої діяльності, що надається вищими навчальними закладами, які, безумовно, не завжди відповідають вимогам діючого чинного законодавства та європейським стандартам. Важливим ресурсним показником вважається чисельність наукових кадрів, зайнятих у сфері досліджень і розробок. Як і у попередні роки, у 2017 р. продовжувалася тенденція скорочення загальної чисельності працівників організацій, які виконували наукові та науково-технічні роботи. Усіх працівників вищих навчальних закладів поділяють на професорсько-викладацький склад (педагогічні та науково-педагогічні працівники), науково-дослідний склад (спеціалісти, що виконують науково-дослідні, проектно-конструкторські та технологічні роботи), навчально-допоміжний (методисти, лаборанти тощо) і адміністративно-господарський персонал. Особливої уваги заслуговує аналіз даних щодо підготовки науково-педагогічних кадрів. Чисельність фахівців з науковими ступенями докторів і кандидатів наук має позитивну тенденцію.

Можна зробити висновок, що в цілому система вищої освіти в Україні має значний потенціал для суттєвого покращення ключових позицій народногосподарського комплексу держави. Інтеграція України у світовий освітній простір вимагає постійного вдосконалення національної системи освіти, пошуку ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг, апробації та впровадження інноваційних педагогічних систем, реального забезпечення рівного доступу всіх її громадян до якісної освіти, можливостей і свободи вибору в освіті, модернізації змісту освіти і організації її адекватно світовим тенденціям і вимогам ринку праці, забезпечення безперервності освіти та навчання протягом усього життя, розвитку державно-громадської моделі управління.

Література: 1. Статистична інформація / [Електронний ресурс]. / Держкомстат України. – Офіц. Веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. 2. Статистичний щорічник за 2017 рік. – К. : Держкомстат – С. 58; 3. Чалий О. І. Трудові ресурси: аспекти формування та розвитку : монографія / О. І. Чалий, А. В. Лобза / Дніпропетровський держ. фін. ек. ін-т. – Дніпропетровськ, 2016. – С. 92 – 96; 4. Якуба М. М. Кадровий потенціал як ключовий елемент потенціалу підприємства в умовах глобалізації / М. М. Якуба// Науковий вісник НЛТУ України – 2015. – № 7 с.302-305.